

[Pradžia](#) > ... > [Jūsų Teisės](#) > [Pagrindinės Teisės](#) > [Verslas Ir Žmogaus Teisės](#) > [Sweden](#)

Verslas ir žmogaus teisės

Turinį pateikė
Švedija

Švedija

1. Kokią teisinę apsaugą galiu gauti jūsų šalyje kaip asmuo, nukentėjęs nuo žmogaus teisių pažeidimų verslo srityje? Ar numatyta žalos atlyginimo galimybė?

Švedijoje su verslu susiję žmogaus teisių pažeidimai nėra išskiriami iš kitų rūšių žmogaus teisių pažeidimų. Verslo ir žmogaus teisių srityje nėra taikomos specialios taisyklės. Teisių gynimo priemonės Švedijos teisinėje sistemoje atitinka tarptautines konvencijas dėl žmogaus teisių, kurias yra pasirašiusi Švedija.

Teisminė apsauga nuo žmogaus teisių pažeidimų įtvirtinta Europos žmogaus teisių konvencijoje, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir Švedijos Konstitucijoje.

Jei manote, kad jūsų žmogaus teisės buvo pažeistos, galite kreiptis į įvairias institucijas priklausomai nuo to, kas įvyko.

Galite teikti prašymą dėl bylos teisme ar dėl peržiūros Švedijos peržiūros institucijoje arba kreiptis į nacionalinį kontaktinį centrą.

Byla teisme

Daugeliu atvejų jūsų byla vienaip ar kitaip gali būti nagrinėjama teisme. Dėl nusikalstamų veikų į teismą gali kreiptis prokuroras. Jei prokuroras nusprendžia netraukti kaltinamojo baudžiamojon atsakomybėn, kai kuriais atvejais galite tai padaryti patys. Galiausiai galite pateikti valstybei reikalavimą dėl žalos atlyginimo.

Švedijoje yra trijų rūšių teismai:

- bendrieji teismai, kurie apima apylinkių teismus (*tingsrätt*), apeliacinius teismus (*hovrätt*) ir Aukščiausiąjį Teismą (*Högsta domstolen*);
- bendrieji administraciniai teismai, t. y. administraciniai teismai (*förvaltningsrätt*), apeliaciniai administraciniai teismai (*kammarrätt*) ir Aukščiausiasis administracinis teismas (*Högsta förvaltningsdomstolen*);
- specializuotieji teismai, kurie sprendžia ginčus įvairiose specialiose srityse, pavyzdžiui, Darbo bylų teismas (*Arbetsdomstolen*).

Prašymo teikimas dėl peržiūros Švedijos peržiūros institucijoje

Įvairūs ombudsmenai tikrina, kaip laikomasi žmogaus teisių.

Visi asmenys, kurie mano, kad su jais ar kitais asmenimis valstybės ar savivaldybės sektoriaus valdžios institucija ar pareigūnas elgėsi neteisingai ar nesąžiningai, gali pateikti skundą parlamentiniam ombudsmenui (*Justitieombudsmannen*). Parlamentinis ombudsmenas prižiūri įstatymų ir kitų taisyklių taikymą viešojoje veikloje.

Pagal jo įgaliojimus parlamentinio ombudsmeno priežiūra taip pat apima „kitus asmenis, kurių darbas ar pareigos yra susijusios su viešosios valdžios vykdymu, jei tai yra susiję su šiuo jų veiklos aspektu“, ir „pareigūnus ir

valstybės įmonių darbuotojus, tokios įmonės vardu vykdančius veiklą, kuriai per minėtą įmonę lemiamą įtaką daro Vyriausybė“.

Tam tikras priežiūros funkcijas atlieka ir Vyriausybės paskirtas teisingumo kancleris (*justitiekanslern*). Teisingumo kanclerio pareigos apima skundų nagrinėjimą ir valstybei skirtų reikalavimų dėl žalos atlyginimo tvarkymą.

Lygybės ombudsmeno tarnyba (*diskrimineringsombudsmannen*) yra vyriausybės agentūra, atsakinga už Diskriminacijos įstatymo reikalavimų laikymosi stebėseną. Pirminė šio ombudsmeno užduotis – paskatinti asmenis, kuriems šis įstatymas taikomas, laikytis jo savo noru. Tačiau šis ombudsmanas taip pat gali pareikšti ieškinį teisme asmens, kuris tam pritaria, vardu. Diskriminacijos įstatymą pažeidžiantys asmenys gali būti pripažinti privalančiais sumokėti diskriminuojamam asmeniui kompensaciją už diskriminaciją.

Skundo teikimas nacionaliniam kontaktiniam centrui

EBPO tarptautinių bendrovių gairėse numatyta galimybė išnagrinėti jūsų atvejį per nacionalinius kontaktinius centrus (toliau – NKC). Švedijos NKC vykdo trišalį valstybės, verslo sektoriaus ir profesinių sąjungų bendradarbiavimą.

Valstybei atstovauja Užsienio reikalų ministerija, kuri rengia posėdžius, taip pat gali būti kviečiami kiti Vyriausybės departamentai. Verslo sektoriui atstovauja Švedijos įmonių konfederacija, Švedijos prekybos federacija ir Švedijos verslo savininkų federacija, o profesinėms sąjungoms atstovauja Švedijos profesinių sąjungų konfederacija, Švedijos profesinių asociacijų konfederacija, „Unionen“, „IF Metall“ ir Švedijos diplomuotų inžinierių asociacija. Kadangi šios gairės yra savanoriškos, NKC neturi įgaliojimų skirti nuobaudas. Pagrindinė kontaktinio centro užduotis – skatinti įmones laikytis gairių ir bendradarbiauti siekiant išspręsti kiekvieną probleminį atvejį dialogu ir diskusijomis.

[Nacionalinis kontaktinis centras \(NKC\) – Regeringen.se](https://www.regeringen.se)

2. Ar jūsų šalyje yra specialių teisės nuostatų dėl šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų? Ar šios nuostatos taikomos nusikaltimams aplinkai ar dideliame darbuotojų išnaudojimui?

Specialių teisės nuostatų dėl šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų nei nacionaliniu, nei tarptautiniu lygmeniu nėra. Tačiau vertinant žmogaus teisių pažeidimus yra svarbus proporcingumo principas, įskaitant atsižvelgimą į pažeidimo sunkumą. Teisminė apsauga nuo žmogaus teisių pažeidimų įtvirtinta Europos žmogaus teisių konvencijoje, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir Švedijos Konstitucijoje.

3. Esu nukentėjęs nuo žmogaus teisių pažeidimo, padaryto Europos tarptautinei bendrovei vykdamą veiklą už Europos Sąjungos ribų. Ar galiu kreiptis į jūsų šalies teismą, jei nesu ES pilietis arba negyvenu ES? Kokiomis sąlygomis galiu pareikšti reikalavimus dėl pažeistų teisių? Kur galima rasti papildomos informacijos?

Sąlygos bylai Švedijos teisme iškelti

Pagrindinė sąlyga užsieniečiui, norinčiam iškelti ieškinį Švedijos teisme, yra ta, kad jis galėtų nustatyti Švedijos jurisdikciją, t. y. parodyti, kad Švedijos teismas turi jurisdikciją pripažinti ieškinį tinkamu. Skirtingais atvejais tam galimi skirtingi būdai:

1. Tais atvejais, kai asmens žmogaus teises pažeidžia Švedijos bendrovė arba jos filialai užsienyje, byla prieš atitinkamą bendrovę iš esmės visada gali būti iškelta Švedijos teisme.
2. Jei pažeidimą padarė antrinė įmonė, kuri yra valdoma arba kontroliuojama Švedijos įmonės ir kurios būstinė yra trečiojoje šalyje (t. y. ne ES, Islandijoje, Norvegijoje ir Šveicarijoje), byla prieš antrinę įmonę gali būti iškelta Švedijos teisme tik tam tikromis sąlygomis.

3. Jei pažeidimą padarė antrinė įmonė, kuri yra valdoma arba kontroliuojama Švedijos įmonės ir kurios būstinė yra kitoje ES šalyje arba Islandijoje, Norvegijoje arba Šveicarijoje, galimybė iškelti bylą prieš antrinę įmonę Švedijos teisme yra ribota ir galima tik išimtiniais atvejais.

Bendrosios Švedijos jurisdikcijos sąlygos

Švedijos teismai savo iniciatyva turi išnagrinėti, ar atvejis priklauso Švedijos jurisdikcijai. Kai reikalavimas priklauso Švedijos jurisdikcijai, tai reiškia, kad Švedijos teismas turi jurisdikciją nagrinėti ir priimti sprendimą dėl bylos esmės.

Tais atvejais, kai pažeidimą padariusios bendrovės (atsakovo) nuolatinė buveinė yra ES valstybėje narėje, taikomas reglamentas „Bruselis I“. Tačiau šiame reglamente taip pat nustatytos jurisdikcijos taisyklės, kurių taikymas nepriklauso nuo atsakovo nuolatinės buveinės. Jeigu atsakovo nuolatinė buveinė yra Islandijoje, Norvegijoje arba Šveicarijoje, jurisdikcijos klausimas apibrėžiamas pagal Lugano konvenciją. Jeigu atsakovo nuolatinė buveinė nėra ES arba yra šalyje, kuri yra pasirašiusi Lugano konvenciją, jurisdikcijos klausimas apibrėžiamas pagal analogiją taikant jurisdikcijos kolizijos taisykles, nustatytas Švedijos teismų proceso kodekso 10 skyriuje, atsižvelgiant į pagrindinį reikalavimą – kad Švedijos teismas galėtų vykdyti teisingumą, atvejis turi būti susijęs su Švedija.

Asmens, kurio teisės pažeistos, nuolatinė gyvenamoji vieta paprastai nėra svarbi reglamento „Bruselis I“ taikymui. Tačiau kai kuriais atvejais būtina, kad ieškovo nuolatinė buveinė būtų valstybėje narėje arba kad jurisdikcijos pagrindą sudarančios aplinkybės būtų priskirtinos valstybei narei.

Lemiamas veiksnys bus tai, kad jurisdikcijos pagrindą sudarančios aplinkybės turi būti nustatytos tuo metu, kai kreipiamasi į teismą.

Reglamentuojanti teisė

Tai, kurios šalies teisė taikytina reikalavimui, kylančiam iš teisių pažeidimo, kurio byla nagrinėjama Švedijos teisme, nustato Švedijos teismas taikydamas Švedijos tarptautinę privatinę teisę. Iš esmės tai reiškia, kad turi būti taikoma šalies, kurioje padaryta žala, teisė. Jei žmogaus teisės buvo pažeistos ne Švedijoje, aukos reikalavimui Švedijos įstatymai taikomi retai. Tai galioja neatsižvelgiant į tai, ar asmuo nusprendė suformuluoti savo reikalavimą sutartiniais (pagal darbo sutartį) ar nesutartiniais (kai darbo sutarties nėra) pagrindais. Pagrindinė to priežastis – ryšys su Švedija nėra pakankamai stiprus.

Priešingai nei Švedijos teisės turinys, užsienio teisės turinys Švedijos teismuose yra faktinių aplinkybių klausimas. Todėl asmuo, kuris savo reikalavimą grindžia užsienio teise, turi pateikti tai patvirtinančius įrodymus, pvz., eksperto pareiškimą. Tam gali reikėti tam tikrų išlaidų.

Net jei reikalavimui taikoma užsienio teisė, Švedijos teismai gali tam tikra apimtimi taikyti Švedijos teisę – jeigu tai yra tarptautiniu mastu privalomų taisyklių klausimas arba kai užsienio teisė prieštarauja Švedijos viešajai tvarkai. Tačiau tokios išskirtinės procedūros taikomos labai retai. Kol nesukurta teismų praktika, pvz., tarp Europos Teisingumo Teismo ir Švedijos teismų, taip pat nebuvo paaiškinta, koku mastu dėl kompensacijos reikalavimo, susijusio su žmogaus teisių pažeidimu, taikytinos šios išimties taisyklės, pvz., dėl šalies, kurioje padaryta žala, teisių apsaugos trūkumų.

Praktinės asmens galimybės iškelti bylą Švedijos teisme

Jei atvejis priklauso Švedijos jurisdikcijai ir yra reikalavimas, kurio vykdymą galima užtikrinti (pvz., remiantis taikytina užsienio teise), galimybė kreiptis į Švedijos teismus yra palyginti gera. Be to, užsienio galimybės būti ginčo sprendimo Švedijoje šalimi iš esmės yra panašios į Švedijos piliečių galimybes.

Jei užsienietis susiduria su finansinėmis ar kitomis praktinėmis keliavimo į atitinkamą Švedijos teismą kliūtimis, galima daryti prielaidą, kad teismas stengsis tai išspręsti, pvz., leisdamas dalyvauti naudojant telefono arba vaizdo ryšį.

Kai kurie užsienio piliečiai, kurių nuolatinė buveinė nėra Švedijoje ir kurie Švedijos teisme pateikia ieškinį prieš Švedijos juridinį asmenį, atsakovo prašymu privalo pateikti užstatą atsakovo būsimų teisinių išlaidų saugumui užtikrinti. Tai, kurie užsienio piliečiai ir juridiniai asmenys atleidžiami nuo pareigos pateikti užstatą, nurodyta 2014 m. gegužės 15 d. *Pranešime dėl užsienio ieškovo atleidimo tam tikrais atvejais nuo pareigos pateikti*

užstatą teisinėms išlaidoms užtikrinti.

Užsieniečio galimybės gauti viešąjį teismo ir ombudsmeno mokesčių finansavimą yra ribotos, bent jau tuo atveju, jei asmuo yra ne ES šalies pilietis. Didžiausia galimybė gauti valstybės finansavimą yra tuomet, kai kompensacijos reikalavimas pateikiamas kaip individualus reikalavimas, susijęs su baudžiamąja byla. Kita vertus, galimybės rasti privataus finansavimo sprendimą labai priklauso nuo užsieniečio asmeninių finansinių ir socialinių aplinkybių.

Daugiau informacijos

Memorandumas užsienio reikalų ministerijai dėl galimybės asmeniui iškelti ieškinį Švedijos teisme prieš Švedijos bendrovę dėl žmogaus teisių pažeidimų, padarytų ne Švedijoje. Mannheimer Swartling (2015)
<https://docplayer.se/7222881-Promemoria-till-utrikesdepartementet.html>

Daugiau informacijos apie rekomendacijas dėl bylos iškėlimo teismuose galima rasti <https://www.domstol.se/en/>

4. Ar asmenys, nukentėję verslo srityje nuo žmogaus teisių pažeidimų, padarytų Europos tarptautinėms bendrovėms vykdamą veiklą už Europos Sąjungos ribų, gali sulaukti ombudsmeno institucijų, lygybės įstaigų arba nacionalinių žmogaus teisių institucijų paramos? Ar šios institucijos gali ištirti mano atvejį, jei nesu ES pilietis arba negyvenu ES? Ar jūsų šalyje yra kitų viešųjų tarnybų (pvz., darbo arba aplinkosaugos inspekcijų), kurios galėtų ištirti mano atvejį? Kur galiu rasti informacijos apie savo teises?

Žr. 1 klausimą.

Švedijos žmogaus teisių institutas nenagrinėja atskirų skundų, susijusių su žmogaus teisių pažeidimais.

5. Ar jūsų šalis yra nustačiusi Europos tarptautinėms bendrovėms prievolę sukurti skundų nagrinėjimo arba mediacijos mechanizmus, kurie leistų ištirti vykdamą jų verslą padarytus pažeidimus? Ar ši prievolė taikoma ir už Europos Sąjungos ribų padarytiems pažeidimams? Kas jūsų šalyje atsakingas už šios veiklos stebėseną? Ar jūsų šalyje yra viešai skelbiamos ataskaitos apie sistemos veikimą?

Pačios bendrovės nustatyti atsiteisimo mechanizmai

Bendrovės privalo užtikrinti, kad jų veikla nepažeistų nė vieno žmogaus teisių. Jei bendrovė sukėlė tokį pažeidimą, prie jo prisidėjo arba buvo su juo susijusi, ji privalo stengtis rasti būdą ištaisyti nukentėjusio asmens padėtį. Toks atsiteisimas gali apimti atsiprašymą, finansinės ar nefinansinės kompensacijos ar kito dalyko suteikimą, dėl kurio susitaria nukentėjęs asmuo ir bendrovė. Sudėtingesnė atvejis būna tuomet, jei bendrovė neprisidėjo prie jokio neigiamo poveikio, tačiau poveikis yra tiesiogiai sietinas su jos veikla. Tokiais atvejais, jei bendrovė turi pakankamai įtakos, kad galėtų suvaldyti neigiamą poveikį, bendrovė turėtų pasinaudoti tokia savo įtaka.

Nėra standartinio modelio, kaip bendrovė turėtų geriausiai organizuoti savo skundų ir atsiteisimo mechanizmą. Kiekviena bendrovė turi pati nuspręsti, kas yra tinkama jos konkrečiomis sąlygomis.

Toliau pateikiamos tam tikros gairės.

- Atvirumas – reikėtų skatinti dialogą su asmenimis, nukentėjusiais nuo bendrovės elgesio.
- Derybos ir pokalbiai su darbuotojų atstovais – tai dažnai yra geras pagrindas veiksmingoms priemonėms su darbuotojais susijusiais atvejais.

- Gairės, numatančios, kaip žmonės gali pranešti apie netinkamą elgesį bendrovės viduje, kaip į tokius pranešimus turi būti reaguojama ir kaip pranešę asmenys turi būti apsaugoti.
- Skundų nagrinėjimo sistema, leidžianti bendrovėje nedirbantiems žmonėms, kurie mano, kad bendrovė neigiamai paveikė arba paveiks juos arba kitus asmenis, saugiai ir anonimiškai informuoti bendrovę apie problemą.

Vyriausybė priėmė naujus teisės aktus dėl didelių bendrovių tvarumo ataskaitų teikimo, kurie yra ambicingesni nei ES direktyvos, taip pat nustatė aiškesnius tvarumo kriterijus Viešųjų pirkimų įstatyme ir griežtesnę teisinę informatorių apsaugą.

2016 m. gruodžio mėn. įsigaliojo nauji teisės aktai dėl tvarumo ataskaitų teikimo. Dėl šių teisės aktų visos didelės bendrovės, turinčios daugiau kaip 250 darbuotojų, nuo šiol privalo teikti tvarumo ataskaitas. Be informacijos apie poveikį aplinkai, socialines sąlygas, lygybę ir korupcijos prevenciją, ataskaitose taip pat turi būti pateikiama informacija apie pagarbos žmogaus teisėms, įskaitant darbuotojų teises, užtikrinimo priemones, kai tai būtina siekiant suprasti bendrovės raidą, padėtį ir rezultatus.

2017 m. sausio mėn. Riksdagas taip pat priėmė griežtus teisės aktus, kuriais siekiama apsaugoti darbuotojus, pranešančius apie sunkius nusižengimus darbdavio veikloje („informativus“). Pagal šią specialią apsaugą darbuotojai, kuriems darbdavys imasi kerštauti, turės teisę gauti žalos atlyginimą.

Viešos ataskaitos

Verslas ir žmogaus teisės: apčiuopiami trūkumai ir spragos Švedijos teisėje. Ataskaita Švedijos viešojo valdymo agentūrai. „Enact Sustainable Strategies“ („Enact“), konsultacinė įmonė, kurios specializacija – tvari verslo plėtra ir atsakingas verslumas.

[Verslas ir žmogaus teisės: apčiuopiami trūkumai ir spragos Švedijos teisėje. „Enact“ \(statskontoret.se\)](#)

6. Ar jūsų šalyje turite specialių teisių, jei esu pažeidžiama auka, reiškianti reikalavimus dėl žmogaus teisių pažeidimų verslo srityje? Ar galiu gauti teisinę pagalbą ir kokiomis sąlygomis? Kokios išlaidos bus įtrauktos į teisinę pagalbą? Ar galiu gauti teisinę pagalbą tokiomis pat sąlygomis, jei nesu ES pilietis ar negyvenu ES?

Asmenys, nukentėję nuo žmogaus teisių pažeidimų verslo srityje, specialių teisių neturi (žr. 1 klausimą).

Yra galimybė gauti teisinę pagalbą pagal Teisinės pagalbos įstatymą (1996:1619). Dėl teisės gauti teisinę pagalbą visada sprendžia teismas arba Teisinės pagalbos tarnyba (*Rättshjälpsmyndigheten*).

Teisinė pagalba paprastai teikiama privatiems asmenims, t. y. ne asociacijoms, bendrovėms ar panašioms asmenims. Išimtiniais atvejais teisinė pagalba taip pat gali būti teikiama prekybininkui arba palikimo šalims.

Jūsų finansinės galimybės įvertinamos apskaičiuojant jūsų metines pajamas neatskaičius mokesčių. Išskaičiuojama po 15 000 SEK už kiekvieną vaiką, kurį išlaikote, bet ne daugiau kaip 75 000 SEK. Ši suma taip pat turi būti koreguojama, jei turite turto ar skolų, kurios turi įtakos jūsų gebėjimui mokėti. Kad gautumėte teisinę pagalbą, jūsų finansinės galimybės negali viršyti 260 000 SEK per metus. Kai jums pranešama, kad gausite teisinę pagalbą, dalį išlaidų turite sumokėti patys. Teisinė pagalba suaugusiems niekada nėra visiškai nemokama, o dalis, kurią mokate patys, vadinama teisinės pagalbos mokesčiu. Jūsų teisinės pagalbos mokestis niekada negali būti didesnis už teisinės pagalbos išlaidas.

Teisinių išlaidų draudimas – tai draudimo forma, kuri daugeliu atvejų įtraukiama į būsto ir turto draudimą, būsto ir gyvenamosios vietos draudimą bei laisvalaikio būsto draudimą. Teisinių išlaidų draudimas reiškia, kad draudimas gali padengti dalį teisininko ar advokato samdymo išlaidų. Skirtingose draudimo bendrovėse teisinių išlaidų draudimo sąlygos gali skirtis, todėl svarbu patikrinti savo draudimo sąlygas.

Teisinės pagalbos potvarkio 35 skirsnyje (1997:404) nustatyta, kurie užsienio piliečiai turi būti traktuojami taip pat kaip Švedijos piliečiai dėl teisės gauti teisinę pagalbą pagal Teisinės pagalbos įstatymą.

■ Paskutinis naujinimas: 13/08/2025

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.